

Tegning, form

Mennesket er fraværende i arbeidene til Esther Maria Bjørneboe. Med ett unntak: Når hun tegner forbrytere. Er det derfor hun blir rørt av maleriene til George W. Bush?

Klassekampen møter kunstnere på arbeidsplassen.

I ATELIERET

Av Audun Mortensen (tekst) og Siv Dolmen (foto)

– Å jobbe som rettstegner har vært *ekstremt* viktig og lærerikt for min egen forståelse for hvordan bilder fungerer i en offentlighet.

Esther Maria Bjørneboe har nettopp slått seg ned i ateliersofaen. Hun må ha en røyk.

– Er det greit for dere?

Klassekampens utsendte sitter på armlengdes avstand og nikker.

– Det har vært viktig for maleriene også, fortsetter hun på innpust.

Den store forskjellen

Rettstegningene hennes for blant andre NRK, Dagbladet og Aftenposten, ikke minst de fra 22. juli-rettssaken, har fått mye oppmerksomhet. Enkeltmannsforetaket Esther Maria Bjørneboe har opplevd stor medgang i det siste.

– Jeg vant nettopp en konkurranse! Men det er hemmelig, altså, så jeg kan ikke si noe mer, sier hun og viser fram et par konfidensielle kreasjoner.

Sammen med 200 andre kulturarbeidere måtte Bjørneboe finne nytt arbeidsrom for ganske nøyaktig ett år siden: Da ble det bestemt at kulturhuset Borgen i Bjørvika skulle rives. Nå deler hun et dobbelt så dyrt lokale med en kollega i samme bygg som Norsk Sykepleierforbund midt i Oslo sentrum.

– Espen er ikke her nå, men han sitter som regel i den lille mørke kroken bak der, sier hun og peker.

Hennes egen romhalvdel er, ikke uventet, preget av en malers behov. Et luftig pappbelegg på gulvet, flerfoldige malingsbeholdere og selvsagt: en voluminøs samling eldre og helt nye malerier langs rommets fire vegger.

– Mens målgruppa for avis-tegningene som regel er avklart på forhånd, hvem blir maleriene produsert for?

– Den store forskjellen er at rettstegningen er oppdragsbasert, og da er jeg veldig bevisst at den skal formidle. Med maleriet, skal jeg innrømme, er nok alt som foregår på atelieret og inne i mitt hode det viktigste. Publikum er ikke i mine tanker når jeg jobber med maleriene. Jeg forstår at dette kan-

FAKTA

Esther Maria Bjørneboe:

■ Norsk billedkunstner og rettstegner født i 1971.

■ Har hovedsaklig arbeidet med abstrakt maleri.

■ Utdannet ved Institutt for farge ved Statens håndverks- og kunstindustriskole i Oslo 1991–1996.

■ Har det siste året hatt separatutstillinger ved Vestfold Kunstsenter, Galleri LNM, og Galleri Semmingsen.

■ Utført utsmykkingsoppdrag for blant andre Oslo kommune og KORO (statens fagorgan for kunst i offentlige rom).

■ Aktuell med separatutstilling ved Agder Kunstsenter i november og Kunstnerforbundet i Oslo i januar.

skje kan virke provoserende for noen, men sånn må det være i en prosess for å få fram det beste.

Har fulgt magefølelsen

Så, for å starte med det etterprøvbare: Hva foregår på atelieret? Vi registrerer en boks makrell i tomat. Sigaretter. Vannkoker. Hammer. Kaviar på tube. Presskanne. Farrisflasker. Kontorstol. Men maleriene rundt oss er uåndgripelig abstrakte. Eller?

– Tja, det er jo på en måte et abstrahert landskap da. Disse som du ser her, har jeg kalt for «landskapskonstruksjoner». Jeg fikk et voldsomt behov for å få fram horisonten etter å ha jobbet abstrakt veldig lenge.

– Ja?

– Men jeg lager ikke disse tingene for at det skal være et landskap. Jeg jobber med former, og det som er interessant, er når former blir til noe gjenkjennelig og hvor lite som skal til for at de blir det. Da jeg jobbet abstrakt, fikk jeg ofte høre at det liknet på

så mange forskjellige ting. Det er litt, *whatever*, liksom.

– Var det et poeng for deg å gå over til mer gjenkjennelige motiver nettopp på grunn av de vilkårlige tolkingene?

– Jeg har veldig lenge jobbet med to sider av meg. Den ene er de veldig konkrete tegningene; portretter og liknende. Mens den andre er det abstrakte, som pekte i helt motsatt retning – hvor jeg kunne frigjøre meg fra forventningene. Men nå har pendelen svingt tilbake til et behov for å jobbe med det gjenkjennelige også i maleriet. Jeg har ikke en veldig forutbestemt plan med den prosessen. Jeg har bare fulgt magefølelsen.

Klassisk press

Etter en klassisk start med olje på lerret for over 20 år siden, fikk Bjørneboe et behov for å droppe det «patosfylte, tjukke malerstrøket», som hun kaller det. Løsningen: å erstatte lerret med pleksiglass. Det medførte en ny teknikk: Bjørneboe maler med akryl på pleksiplate baksida for å fram fargenyan-sene på framsida – og det er farger hun er mest opptatt av. Det abstrakte bildespråket er ikke et tilbakelagt stadium?

Bjørneboe blir sittende og gruble.

– Nei, jeg tror egentlig ikke det. Men det er vanskelig å si hvor jeg havner igjen om ti år.

– Mange lurer kanskje på hvorfor mennesket er så fraværende i kunsten din, når det alltid har utgjort premisset for tegningene dine. Hva tenker du om det, og det faktum at alle menneskene i tegningene er forbrytere?

– Hm. Ja, det har jeg også tenkt litt på. Grunnen til at jeg ikke har jobbet med mennesket, eller kroppen, i kunsten er fordi jeg har hatt lyst til å jobbe med andre former som er viktige for oss. Og når jeg tok utdannelsen handlet det mye om at «hun Esther» var så flink til å tegne. Da ble det en del forventninger om at jeg skulle arbeide klassisk. Derfor var det kanskje en barnslig reaksjon på det presset. Jeg måtte finne ut om jeg kunne noe annet også.

6 kjappe

Hva engasjerer deg akkurat nå?

– Spørsmålet om bildets virkning og rolle opptar meg. Det er en fornyet interesse for etikkens verden.

Hva skal til for å skape god kunst?

– Tilgang til gode forbilder, konstruktiv kritikk, påståelighet og selvtillit.

Er det et redskap du ikke klarer deg uten?

– Mitt beste redskap er min interesse for hva som foregår rundt meg. Uten den ville jeg vært redd for både endring og utvikling.

HIMMELSTRØK: – De kunne like godt bli kalt «konstruksjoner», men landskap

Bjørneboe tar en kort pause før hun konkluderer:

– Så nå har jeg utforsket det såpass lenge at det kanskje er på tide å gå i den andre retningen.

Våt drøm

– Har du forresten sett maleriene til George W. Bush?

– Nei! Eller, jo ... Kanskje på Facebook? Var det ikke et portrett eller noe sånt?

– Ja, selvportrett i dusjen og badekaret.

– I dusjen, ha ha.

– Jeg tok de med på telefonen, så du kan foreta en rask håndverksmessig vurdering.

I hvilken grad er kunsten din politisk?

– Jeg ser all kunstnerisk ytring som politisk. Maleriene mine snakker et langsamt språk, der nyanser spiller hovedrollen.

Hva i norsk kunstliv gjør deg mest frustrert?

– At storkapitalen uforhindret har fått ta kunsten til gissel. Mangel på kunstfaglig interesse og kompetanse i det norske utdannings-systemet har tillatt denne trenden.

Og hva gjør deg mest glad?

– Når debatten om kunstens betydning i samfunnet blir tydelig, som nå i det siste, omkring Vanessa Bairds utsmykking i regjeringskvartalet. Det er viktig og riktig kunst på plass der!

og fanger

et har presset seg fram, og når du får en horisont, kan du like godt kalle en spade for en spade, sier kunstneren.

– Ha ha! Den våte drømmen til veldig mange er jo å være maler. Det er den ultimate kunstneren, liksom. Å, herregud. Det verste er jo at det ikke er så galt kompositorisk. Det er interessant med det speilet han har der.

Ekspresidentens norske malerkollega, blar videre for å granske enda et maleri.

– Ja, jeg må nesten si det er litt rørende. For det er så ... naivt på en måte. Han har jo sittet og jobbet veldig lenge med dette. Brukt mye tid og jobbet skikkelig med fargene.

– Er det håndverksmessig godt nok?

– Nei, altså, det her er jo ikke bra maleri, men du kan se at det er en som har lyst til å male. Jeg har undervist veldig mye, og alle menneskene jeg har møtt, uansett hvor dårlig maleriene er, har et sånt genuint ønske om å bli god.

– Hva synes du kunsten din skal gjøre? Skal kunst gjøre noe?

– Altså, selv om jeg jobber med veldig formale ting, jobber jeg hele tida med nyanser. Det er ting man kanskje ikke snakker om i hverdagssamtaler. Men kunsten går inn i et annet rom og tar med seg noe fra virkeligheten og diskuterer det videre. Selv om jeg ikke jobber med noe politisk, jobber jeg med et stoff som er en bearbeiding av erfaringer.

Bjørneboe ønsker en langsom, kontemplativ virkning.

– Det er vanskelig for meg å si hvordan det kan oppleves av andre. Men jeg håper at det kan sette i gang noe. For dette er ting som tar tid å oppleve.

Inderlighetsidealet

Vi snakker om at det er få tids- og stedsmarkører i arbeidene hennes. Flere verk kun-

ne – med tilsvarende materiale, motiv og teknikk – vært laget hvor som helst, når som helst.

– Er tidløshet et ideal?

– Jeg må innrømme at jeg har vært lite opptatt av hvilken sjanger jeg forholder meg til. Men, nasjonalromantikeren Lars Hertervig har vært en stor helt og er det fortsatt. Samtidig kan jeg gjerne se Josef Albers' kvadrater på Louisiana i København.

Bjørneboe ser et ideal i fellesnevneren til de to malerne.

– Begge har en inderlighet i kunstnerskapene sine, som jeg er opptatt av. Og som er et mål for min egen praksis. Når man ser på arbeidene, skal man oppleve en inderlighet.

– Apropos Louisiana, det danske museet hadde nettopp en stor utstilling av Yoko Ono ...

– Jeg har ikke sett den, men

I TANKENE: – Det som foregår i mitt hode er det viktigste. Publikum er ikke i mine tanker når jeg jobber med maleriene, sier Esther Maria Bjørneboe.

TO SIDER: Bjørneboe maler med akryl på pleksiplates baksida (bildet til venstre) for å fram fargenyansene på framsida.

jeg synes hun er en fantastisk kunstner. Kanskje ikke på grunn av alle verkene hennes, men like mye hennes *statements* og måte å være menneske på, i samtida. Kunsten er veldig lett å like, det er lett å forstå, fordi hun jobber så direkte med språket.

– Kan det være uheldig?

– Det er et valg hun tar. Fordelen er at man kommer i direkte kontakt med publikum.

– Representerer hun og hennes tradisjon en «trussel» mot maleriet?

– Ja, det er interessant, for jeg opplever ikke at konseptkunsten er en trussel mot maleriet. For når selv George W. Bush maler, rett etter å ha kunngjort noe om en krig, så viser det at han har et sterkt behov for det. Det er noe veldig menneskelig med det å arbeide med hendene.

Kunsten å fylle 40

All kunst springer ut av et urinstinkt eller primalbehov, mener Bjørneboe. Det betyr ikke at all kunst er like bra.

– Selv om behovet for å lage kunst er et urinstinkt, som å spise og sove, er ikke alt nødvendigvis av høy kvalitet. Men det å jobbe så inderlig til det blir kvalitet til slutt, er alle kunstneres drøm.

– Mener ikke mange i dag at man maler for å kunne selge?

Bjørneboe tenner en ny sigarett.

– Jeg tror ikke mennesket har forandret seg så mye at vi ikke trenger det visuelle. Det visuelle er enormt tilstedeværende i vår samtid, men mest

som underholdning eller illustrasjon. Derfor blir det meningsbærende å vende tilbake til bildet i seg selv.

– Men er påstanden om at mange maler for å kunne selge, urimelig?

– Altså, grunnen til at man snakker om maleriets død er at man har funnet ut alt er gjort før. Men alle menneskers tanker er tenkt før også, kan man jo si.

– Kan man da tenke seg at visse ting er mer relevant å repetere enn andre?

Hun tenker seg godt om.

– Hm, ja. Det tror jeg absolutt at det er. Jeg vet jo ikke om mine malerier kan forsvares med tanke på en kanon, om det er viktig det jeg gjør eller ikke. Men for meg føles det viktig.

Noe som ikke kan gjentas, er «40-årskrisa». Det nye tiåret har imidlertid vært alt annet enn krisetid for Bjørneboe.

– Ja, det har vært en fryd å runde 40. Jeg har kommet til en slags ro. Folks forventninger til meg spiller ingen rolle lenger. Alt er lov. Jeg kan hente inspirasjon fra alle kunstepoker, musikk og litteratur. Det er mye større åpenhet i kunstnerskapet mitt nå enn i starten – i begynnelsen er man redd og føler at man må bevise noe.

Hun puster lettet ut, bare av å tenke på det.

– Jeg kjenner at skuldrene er senket, og at jeg er tryggere som menneske.